

Recenzja

dorobku naukowego dr inż. Doroty Czerwińskiej-Kayzer
w związku z postępowaniem o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie
nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse

Ocena ta została przygotowana zgodnie z normami prawnymi zawartymi w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.) oraz zgodnie z Uchwałą Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu nr 112/2022 z dnia 22 czerwca 2022 roku.

1. Sylwetka kandydatki

Dr inż. Dorota Czerwińska-Kayzer w 1993 roku ukończyła studia wyższe na Akademii Rolniczej w Poznaniu, uzyskując tytuł zawodowy magistra inżyniera. W roku akad. 1993/1994 studiowała w Fachhochschule Weienstephan, Fachbereich Landwirtschaft und Umweltsicherung in Triesdorf w Niemczech na kierunku Międzynarodowe Studia Uzupełniające z dziedziny Zarządzanie w rolnictwie.

W roku 2001 obroniła na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu rozprawę doktorską pt. *Rola inwestycyjnych kredytów preferencyjnych w przemianach strukturalnych rolnictwa indywidualnego*, uzyskując stopień naukowy doktora nauk rolniczych w zakresie agronomii – ekonomiki gospodarki żywnościowej. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Walenty Poczta (AR w Poznaniu) a recenzentami byli: prof. dr hab. Wojciech Ziętara (SGGW w Warszawie) i prof. dr hab. Feliks Wysocki (AR w Poznaniu).

Po ukończeniu studiów, w roku 1994 podjęła pracę w Akademii Rolniczej w Poznaniu, na stanowisku asystenta w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczym. Po uzyskaniu stopnia doktora, od 2001 pracuje na stanowisku adiunkta, najpierw w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczym a od 2007 r. w Katedrze Finansów i Rachunkowości, na Wydziale Ekonomiczno-Społecznym (obecnie Wydziale Ekonomicznym) Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W latach 2006 - 2008 była także zatrudniona w Wyższej Szkole Kadry dla Europy w Poznaniu.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego habilitantki

Jako główne osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust.1 pkt 2 a) Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dr inż. **Dorota Czerwińska-Kayzer** przedstawiła do oceny monografię naukową pt. „**Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej**”, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2022, str. 284. Praca ta składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, oraz streszczeń w języku polskim i angielskim.

Pokrótkie scharakteryzuję i ocenię treść poszczególnych części przedstawionej monografii. We wstępie Autorka rysuje rolę sektora przemysłu spożywczego i szerzej gospodarki żywnościowej w tworzeniu dochodu narodowego zaznaczając, że przemysł ten stanowi heterogeniczną zbiorowość jednostek gospodarczych. Następnie Autorka wskazuje na rolę utrzymania płynności finansowej w zapewnieniu ciągłości działalności gospodarczej, osiągnięciu rentowności i wzrostu wartości przedsiębiorstwa. Na tym tle jako cel główny badań, których wyniki zawarto w pracy, przyjęto wskazanie zróżnicowania płynności finansowej w przemyśle spożywczym w układzie branż. Dla realizacji tego ogólnie sformułowanego celu badawczego Autorka przyjęła dwa cele szczegółowe:

- „1. Zastosowanie analizy zmiennych kanonicznych do wskazania i wizualizacji branżowego zróżnicowania przemysłu spożywczego pod względem płynności finansowej, opisaną zarówno wskaźnikami o charakterze statycznym, dynamicznym jak i konwersji kapitału obrotowego.
2. Identyfikacja siły i kierunku wpływu kluczowych determinant kształtujących płynność finansową w przemyśle spożywczym i w wyodrębnionych branżach.” (str. 14)

Tak zarysowany cel pracy uważam za słuszny, gdyż mimo iż ogólne zasady analizy finansowej, w tym analizy płynności finansowej są ogólnie znane, to zastosowanie praktyczne tych zasad w poszczególnych działach gospodarki czy branżach jest bardzo zróżnicowane.

Dla realizacji postawionych powyżej celów Autorka przyjęła do weryfikacji następujące hipotezy badawcze:

- „1. Wartości przeciętne charakteryzujące płynność finansową w przemyśle spożywczym w układzie branż różnią się istotnie od wielkości granicznych podawanych w literaturze przedmiotu, a przez to przydatność tych pierwszych może być większa w komparatywnych analizach kondycji finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego.
2. Przemysł spożywczy w ramach gospodarki żywnościowej stanowi zespół ściśle powiązanych i zależnych podmiotów, ale różne są czynniki kształtujące płynność finansową oraz ich siła i kierunek w poszczególnych branżach.” (str. 14).

Oceniając sformułowania tych hipotez badawczych, z jednej strony należy stwierdzić, że są one dość oczywiste, ale z drugiej strony mogą one być przydatne jako schemat porządkowania i prezentacji wyników przeprowadzonych w pracy badań. Z tego względu uważam, że mogą one być zaakceptowane, jako narzędzie porządkowania struktury tematycznej pracy.

Według koncepcji Autorki, pierwsze trzy rozdziały mają charakter teoretyczny a trzy następne – empiryczny. Kończącą część wstępu Autorka poświęciła zwięzłemu streszczeniu treści tych rozdziałów.

W rozdziale pierwszym Autorka omawia znaczenie przemysłu spożywczego jako podstawowego członu gospodarki żywnościowej w aspekcie miejsca tego przemysłu w łańcuchu żywnościowym. Następnie Autorka, traktując przemysł spożywczy jako sektor przetwórstwa przemysłowego, prezentuje jego branżowy podział według Polskiej Klasyfikacji Działalności. W trzeciej, najobszerniejszej części tego rozdziału została przedstawiona sytuacja ekonomiczno-finansowa przemysłu spożywczego w Polsce w latach 2010–2019. Zaprezentowano tam wiele danych dotyczących wartości sprzedanej oraz eksportu tego działu przemysłu, przychodów ze sprzedaży, liczby podmiotów gospodarczych, wartości, struktury i tempa zmian aktywów w tym sektorze. Podano również wartości podstawowych statystyk opisowych dla wskaźnika zadłużenia, udziału zobowiązań krótkoterminowych w zobowiązaniach ogółem, wskaźnika rentowności sprzedaży, rentowności operacyjnej oraz rentowności kapitału własnego w badanym okresie. Treść rozdziału pierwszego ma charakter informacyjny o strukturze branżowej przemysłu spożywczego oraz o jego sytuacji ekonomiczno-finansowej w drugiej dekadzie XXI wieku w Polsce. W mojej ocenie rozdział ten, oparty na obszernej literaturze przedmiotu, jest bardzo przydatny jako tło do rozważań i badań prezentowanych w następnych rozdziałach.

Rozdział drugi poświęcony został ogólnym aspektom płynności finansowej w świetle teorii ekonomii, rachunkowości i finansów. Przytoczono pojęcia i rodzaje płynności finansowej w przedsiębiorstwie, omówiono determinanty płynności finansowej przedsiębiorstw, następstwa nadpłynności i utraty płynności finansowej przedsiębiorstw oraz relacje pomiędzy płynnością finansową a rentownością. Rozdział ten, jakkolwiek mający charakter podręcznikowy, napisany został ze znanstwem przedmiotu, w oparciu o obszerną i reprezentatywną literaturę. Z tego względu uważam, że jest on potrzebny dla śledzenia dalszych części pracy a szczególnie jej części empirycznej.

Rozdział trzeci poświęcony został teoretycznym aspektom pomiaru i oceny płynności finansowej. Autorka rozpoczęła od przedstawienia klasyfikacji płynności finansowej w ujęciu majątkowym, majątkowo-kapitałowym oraz rachunku przepływów pieniężnych. Następnie

przeszła do sposobów pomiaru i oceny płynności finansowej w ujęciu statycznym. Omówiono znane mierniki oceny płynności: bieżącej płynności, szybkiej płynności oraz natychmiastowej płynności. Następnie, w oparciu o szeroką literaturę zaprezentowano referencyjne przedziały wartości wymienionych wskaźników dla gospodarki polskiej. Dalszą część rozdziału poświęcono przedstawieniu różnic w wartościach tych wskaźników w zależności od wielkości przedsiębiorstw, sektora gospodarki oraz kraju prowadzenia działalności gospodarczej. O ile kryterium wielkości firmy oraz zmienność i dynamika zmian wskaźników są ważne dla ustalania wartości referencyjnych, to porównania międzynarodowe, jakkolwiek bardzo ciekawe, dość odbiegają od głównego przedmiotu badań zwartych w niniejszej książce i mogłyby zostać pominięte. Środkowa część omawianego rozdziału poświęcona została miernikom oceny płynności finansowej w ujęciu dynamicznym, jak np. wydajność gotówki oraz wystarczalność gotówki. Dopełnieniem oceny płynności finansowej w ujęciu dynamicznym są miary cyklu konwersji gotówki oraz cykle cząstkowe w ocenie płynności finansowej. Końcowa część tego rozdziału poświęcona została systemom wskaźników płynności finansowej. Wpierw dokonano przeglądu znanych z literatury systemów wskaźników płynności finansowej. Następnie Autorka zaprezentowała własny, kompleksowy system wskaźników płynności finansowej. Treść rozdziału trzeciego oceniam wysoko, gdyż Autorka dokonała w nim nie tylko wyczerpującego, opartego na szerokiej literaturze przedmiotu, przeglądu problematyki pomiaru płynności lecz także wniosła w nim wartość dodaną w postaci propozycji własnego systemu wskaźników.

Część empiryczną pracy rozpoczyna rozdział czwarty, poświęcony badaniu zróżnicowania płynności finansowej w polskim przemyśle spożywczym. W jego punkcie pierwszym krótko zarysowano zastosowane metody badawcze. Pierwsza z nich, to statystyczna analiza opisowa oraz analiza porównawcza trzech wskaźników statycznej płynności finansowej, pięciu wskaźników dynamicznej płynności finansowej oraz siedmiu wskaźników dotyczących konwersji podstawowych składowych kapitału. Rozkłady empiryczne wartości poszczególnych wskaźników scharakteryzowano następującymi parametrami: średnią arytmetyczną, medianą, kwartylami, rozstępem, współczynnikiem zmienności oraz współczynnikiem asymetrii. Charakterystyki te dobrze opisują podobieństwa i różnice pomiędzy rozkładami empirycznymi wybranych wskaźników finansowych.

Jako drugą metodę badawczą przyjęto dość zaawansowaną metodologicznie metodę statystyki wielowymiarowej, jaką jest analiza zmiennych kanonicznych, będąca jednym z wariantów analizy (korelacji) kanonicznej. Jest to metoda statystyczna, pozwalająca na badanie związku pomiędzy dwoma zbiorami zmiennych. W tym przypadku modeluje ona związek

między wybranym wskaźnikiem finansowym a efektem branżowym oraz efektem czasowym (przynależnością do konkretnej branży oraz dla konkretnego roku), przy średniej ogólnej danego wskaźnika oraz uwzględnieniu błędu związanego z kombinacją i -tej branży e j -tym roku. W celu przedstawienia zróżnicowania płynności finansowej w przemyśle spożywczym sformułowana dwa modele analizy kanonicznej. Pomijając brak ewentualnej dyskusji nad spełnieniem założeń leżących u podstaw analizy kanonicznej należy stwierdzić, że Autorka wykazała się tutaj znajomością zaawansowanych metod analizy statystycznej, gdyż regresja kanoniczna jest szczególnym przypadkiem uogólnionych modeli liniowych.

Następny punkt niniejszego rozdziału zawiera wyniki przeprowadzonych badań empirycznych dotyczących zróżnicowania rozpatrywanych wskaźników statycznej płynności finansowej w przemyśle spożywczym w układzie branż. Rozmiar branżowy obejmuje 25 branż przemysłu spożywczego według PKB, zaś rozmiar czasowy obejmuje okres piętnastu lat (od roku 2005 do roku 2019). W kolejnym punkcie zaprezentowane zostały wyniki zróżnicowania dynamicznych wskaźników płynności finansowej w analogicznych układach. Następnie, też w przyjętym układzie branżowo-czasowym, przedstawiono długości okresu cyklu konwersji gotówki i jego cykli cząstkowych. W ostatnim punkcie tego rozdziału przedstawiono branżowe zróżnicowanie płynności finansowej przemysłu spożywczego metodą analizy kanonicznej. Sam rozmiar branżowo-czasowy (25X15) przeprowadzonej analizy empirycznej wskazuje na obszerność i czasochłonność przeprowadzonych badań.

Oceniając ogólnie treść rozdziału czwartego stwierdzam, że Autorka w sposób twórczy wykorzystwała zarówno standardowe metody statystyki opisowej jak i zaawansowane metody analizy wielowymiarowej. Wyniki obliczeń empirycznych mają istotne znaczenie dla poznania przebiegu procesów płynności finansowej w polskim przemyśle spożywczym, a tym samym stanowią znaczny wkład w wiedzę dotyczącą ekonomiki tego sektora gospodarki Polski.

Rozdział piąty poświęcony został budowie przedziałów wartości wskaźników płynności finansowej dla polskiego przemysłu spożywczego w układzie branżowym, które mogłyby być uznane za przedziały referencyjne. Na wstępie przedstawiono założenia metodyczne konstrukcji takich przedziałów. Przedziały wartości dla poszczególnych branż wyznaczono względem mediany danego wskaźnika, odejmując lub dodając odchylenie ćwiartkowe jako połowa różnicy pomiędzy trzecim a pierwszym kwartyłem z piętnastoletniego okresu badawczego. Wyznaczanie przedziałów referencyjnych na podstawie statystyk pozycyjnych uważam za rozwiązanie ciekawe. Szkoda tylko że nie podano szerszego uzasadnienia takiego podejścia.

W dalszych punktach tego rozdziału przedstawione zostały przedziały wartości statycznych wskaźników płynności finansowej dla polskiego przemysłu spożywczego w układzie 25 branż tego przemysłu. W podobny sposób wyznaczono zakresy cyklu konwersji gotówki (w dniach) i jego cykli cząstkowych. Jakkolwiek zaprezentowane w pracy zakresy długości cyklu konwersji gotówki i tworzących go cykli cząstkowych poszczególnych branż przemysłu spożywczego nie powinny być traktowane jako wzorce sztywne, to dają one obraz przebiegu rzeczywistych procesów związanych z płynnością finansową i mogą stanowić podstawę do oceny efektywności gospodarowania dla poszczególnych branż. Rozdział ten, podobnie jak poprzedni oceniam jako wnoszący znaczny wkład w poznanie procesów określających płynność finansową polskiego przemysłu spożywczego.

Rozdział szósty poświęcony został określeniu czynników determinujących płynność finansową w przemyśle spożywczym metodą regresji wielorakiej. Jako zmienne objaśniające przyjęto wskaźniki określające strukturę aktywów, mnożnik kapitałowy, stopień finansowania działalności kapitałem własnym, spłacalność zobowiązań ogółem oraz pokrycie zobowiązań bieżących nadwyżka finansową. Dla oszacowania parametrów takiego modelu dla całego sektora spożywczego oraz poszczególnych branż tego przemysłu wykorzystano niepublikowane dane GUS z lat 2005-2019. Obliczenia wykonano pakietem Statistica. Łącznie oszacowano 26 takich modeli. W kolejnych punktach tego rozdziału przedstawiono determinanty płynności finansowej w całym przemyśle spożywczym oraz poszczególnych jego branżach, zbadano istotność oszacowanych współczynników regresji cząstkowej. Na końcu rozdziału dokonano syntetycznej interpretacji otrzymanych wyników. Stwierdzono że czynniki determinujące płynność finansową były różne w różnych branżach. Najczęściej istotnym czynnikiem w branżach okazywała się struktura aktywów, na drugim miejscu były wskaźniki o charakterze wynikowym, natomiast czynniki o charakterze kapitałowym okazywały się istotne tylko w niektórych branżach. Również i ten rozdział, w mojej ocenie, wnosi znaczny wkład w poznanie czynników determinujących płynność finansową w przemyśle spożywczym i jego poszczególnych branżach.

W zakończeniu pracy Autorka podkreśliła znaczenie przemysłu spożywczego jako gałęzi gospodarki narodowej. Następnie oceniła stopień realizacji celu głównego pracy oraz celów cząstkowych i sformułowała wnioski szczegółowe. Na podstawie wcześniej prezentowanych wyników badań Autorka zaproponowała przedziały wartości wskaźnika bieżącej płynności oraz wskaźnika płynności szybkiej, dla poszczególnych branż w porównaniu z określonymi w literaturze przedmiotu. Odniosła się ona także do pierwszej i drugiej ze sformułowanych hipotez. Skomentowane zostały także wyniki dotyczące istotnych determinant płynności

finansowej w przemyśle spożywczym i sformułowany został w tym zakresie szereg wniosków końcowych. Oczywiście można było pewne wnioski bardziej precyzyjnie uzasadnić, ale ogólnie zakończenie uznaję jako dobrze sumujące cel i zakres wykonanej pracy, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i przede wszystkim w aspekcie empirycznym.

Bibliografia ocenianej pracy jest bardzo obszerna i liczy 323 pozycje plus materiały GUS. Zdecydowana większość to literatura polskojęzyczna, co jest zrozumiałe, gdyż tematyka pracy dotyczy polskiego przemysłu spożywczego. Znajdują się tam także pozycje anglojęzyczne i niemieckojęzyczne o ogólniejszym charakterze. Uznaję więc, że oceniana praca dobrze jest osadzona w literaturze przedmiotu.

Oceniając ogólnie treść monografii naukowej dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer pt. „Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej”, uważam że zarówno w warstwie teoretycznej jak i przede wszystkim empirycznej stanowi znaczny wkład własny Autorki w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, a tym samym spełnia wymogi sformułowane w art. 219 ust. pkt. 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r.

3. Opinia o pozostałym publikowanym dorobku naukowym

Dorobek naukowy dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer, po uzyskaniu stopnia doktora obejmuje oprócz wymienionej pracy habilitacyjnej łącznie 100 pozycji w tym: współautorstwo 5 monografii naukowych, autorstwo 1 rozdziału w angielskojęzycznej, zagranicznej monografii naukowej, autorstwo lub współautorstwo rozdziałów w 4 krajowych monografiach naukowych, autorstwo lub współautorstwo 5 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych ujętych w bazie JCR w tym 3 artykułów w języku angielskim oraz autorstwo lub współautorstwo 85 artykułów opublikowanych w innych czasopismach naukowych, w tym 8 artykułów opublikowanych w języku angielskim. Pod względem ilościowym dorobek ten wygląda imponująco.

Dane naukometryczne dotyczące dorobku naukowego Kandydatki są także przyzwoite. Sumaryczny Impact Factor wynosi 3,869, liczba cytowań według bazy Google Scholar wynosi 505, Indeks Hirscha wynosi 12, łączna wartość punktacji według MNiSW wynosi 1777. Należy także podkreślić, że Kandydatka solidnie przygotowała informację o tym jaki jest jej udział w pracach powstałych we współautorstwie.

Przechodzę teraz do oceny jakościowej wybranych pozycji publikowanego dorobku naukowego habilitantki, według załączonych kopii prac. Wśród innych monografii naukowych,

których współautorką jest Kandydatka, z zagadnieniami ekonomii i finansów ściśle związana jest praca: Czerwińska-Kayzer D., Kotlińska J., Kotliński G.; *Sprawozdanie finansowe i jego zawartość informacyjna na przykładzie wybranych podmiotów gospodarczych*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2019. Wydawnictwo Difin znane jest jako oficyna propagująca wiedzę ekonomiczną i wydająca prace użyteczne dla praktyki gospodarczej. W tej monografii przedstawiono zawartość informacyjną sprawozdania finansowego sporządzanego w przedsiębiorstwach rolnych, jednostkach samorządu terytorialnego i bankach. Wkład Kandydatki polegał na tworzeniu koncepcji i projektowaniu badań, opracowaniu metodyki badań, przeglądzie literatury przedmiotu, pozyskaniu i opracowaniu zbioru danych, wykonaniu obliczeń, przeprowadzeniu analiz oraz interpretacji wyników dotyczących sprawozdania finansowego sporządzanego w przedsiębiorstwie rolnym.

Interesujący jest także rozdział: Czerwińska-Kayzer D. (2007): *Analysis of Private Farm Investments and their Funding in Poland during the Transition Period* w pracy zbiorowej pod red. Beckmann V., Hagedorn K. *Understanding Agricultural Transition*, Shaker Verlag, Aachen. Autorka wniosła w nim w obieg międzynarodowy wiedzę o inwestycjach prywatnych gospodarstw rolnych w Polsce w procesie transformacji ekonomicznej.

Wśród opublikowanych artykułów naukowych najwyższą wartość mierzoną Impact Factorem wynoszącym 3,252 ma praca: Czerwińska-Kayzer D., Florek J., Staniszewski R., Kayzer D. (2021); *Application of canonical variate analysis to compare different groups of food industry companies in terms of financial liquidity and profitability*. *Energies*; vol. 14. W artykule dokonano obszernego przeglądu literatury międzynarodowej z zakresu badania płynności finansowej a także stosowanych w tym zakresie metod statystycznych, opisano pozyskane źródła danych oraz metody i wyniki przeprowadzonej analizy finansowej. Zasadnicza część artykułu poświęcona została syntetycznemu opisowi zastosowanej metody analizy kanonicznej oraz otrzymanym wynikom badań. W końcowej części artykułu przeprowadzono dyskusję otrzymanych wyników i sformułowano wnioski końcowe. Wyodrębniono wkład poszczególnych autorów w powstanie niniejszej pracy. Artykuł został zaopatrzony w bardzo obszerną literaturę dotyczącą zarówno problemów analizy finansowej jak i analizy statystycznej. Artykuł, moim zdaniem, spełnia wszelkie standardy publikacji w międzynarodowym czasopiśmie naukowym.

Autorka w swoim autoreferacie wskazała na trzy obszary tematyczne swoich pozostałych osiągnięć naukowych, a to:

1. Inwestycje w indywidualnych gospodarstwach rolnych i źródła ich finansowania;
2. Determinanty kondycji finansowej przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego;

3. Aktywa biologiczne i rolnicze oraz korzyści biologiczne w aspekcie prezentacji dokonań finansowych.

Opublikowane prace naukowe wchodzące w skład wymienionych obszarów tematycznych zostały szeroko omówione w autoreferacie Kandydatki. Podzielając zasadniczo treść tych omówień, nie będę ich szerzej w swojej recenzji komentował.

Reasumując ocenę pozostałego dorobku naukowego Habilitantki stwierdzam, że jest on bogaty i różnorodny. Obejmuje on zarówno aspekty finansowe funkcjonowania sektora rolno-spożywczego jak i jego aspekty biologiczne i technologiczne. Dorobek ten wspiera moją pozytywną ocenę głównego osiągnięcia naukowego Kandydatki i uznaję, że w sumie stanowi on znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse.

4. Opinia o aktywności naukowo-badawczej, nagrodach, referatach na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, aktywności na polu międzynarodowym, dorobku dydaktycznym i popularyzatorskim

Aktywność habilitantki na wymienionych polach jest różnorodna. Jeśli chodzi o aktywność badawczą związaną z realizacją grantów badawczych, to Kandydatka przed doktoratem uczestniczyła w Międzynarodowym projekcie badawczym pt. *Komparative Analyse des Transformationsprozesses in den Agrarsektoren ausgewählter Staaten Mittel- und Osteuropas* (Komparatywna analiza procesów transformacji w wybranych krajach Europy Środkowej i Wschodniej - KATO Projekt), koordynowanym przez Uniwersytet Humbolta w Berlinie. Podmiotami współuczestniczącymi w projekcie były: Akademia Rolnicza w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Rolniczy w Pradze oraz Instytut Ekonomiki Rolnictwa w Sofii. W wymienionym projekcie znalazła się ona w grupie głównych uczestników i była odpowiedzialna za prowadzenie badań w części projektu dotyczącej oceny procesów restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa w Polsce w okresie transformacji.

Po doktoracie uczestniczyła w dwóch programach wieloletnich. Pierwszy z nich to Program Wieloletni Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pt. „*Ulepszenie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach*”. Zadanie 5: *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju produkcji, infrastruktury rynku i systemu obrotu, a także opłacalności wykorzystania roślin strączkowych na cele paszowe w Polsce*. Program ten był realizowany w latach 2011 – 2015, na bazie funduszy przyznanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Koordynatorem głównym projektu był Instytut Uprawy i Nawożenia Gleby w Puławach a podmiotami

współuczestniczącymi: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu oraz Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu. Kandydatka była odpowiedzialna za badania prowadzone w zakresie określenia potencjału produkcyjno-ekonomicznego krajowych podmiotów produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich w Polsce.

Kolejnym był program wieloletni Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pt. „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Zadanie 5: *Doskonalenie i rozwój systemu rynkowego obrotu surowcami rodzimych roślin białkowych poprzez komercjalizację produktów, wykreowanie modelowej, stymulującej rozwój popytu na rodzime rośliny białkowe, strategii biznesowej kreatora rynku, a także monitorowanie i prognozowanie skutków ekonomiczno-finansowych podmiotów uczestniczących w rynku rodzimych roślin białkowych*, realizowany w latach 2016 – 2020, na podstawie funduszy przyznanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Koordynator projektu był Instytut Uprawy i Nawożenia Gleby w Puławach podmiotami współuczestniczącymi: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu oraz Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu.

Należy tutaj podkreślić, że wyniki prac badawczych, prowadzone w wymienionych projektach były przez Kandydatkę publikowane samodzielnie lub we współautorstwie w postaci wielu prac, znajdujących się w spisie jej dorobku naukowego. Na podstawie przytoczonych przykładów uznaję, że dr inż. D. Czerwińska-Kayzer posiada wystarczające doświadczenie uprawniające do prowadzenia i kierowania pracami naukowo-badawczymi w ramach grantów badawczych.

Rezultaty prowadzonych badań prezentowała ona na wielu krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Po doktoracie łącznie wygłosiła 32 referaty, w tym były 4 wystąpienia plenarne na zaproszenie organizatorów. Wśród znaczących konferencji naukowych na których wygłaszała ona referaty można przykładowo wymienić: Czerwińska-Kayzer D. (2021); *Odziaływanie pandemii Covid-19 na decyzje gospodarczo-inwestycyjne polskich rolników*. Referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. *Economic and Social Consequences of the Covid-19 Pandemic*, Warszawa; Czerwińska-Kayzer D. 2018); *Determinanty płynności finansowej przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt*. Referat wygłoszony na XXV Kongresie Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu pt. *Wyzwania dla rozwoju agrobiznesu i obszarów wiejskich*, Warszawa; Czerwińska-Kayzer D. 2014: *Inventory management systems in fodder production plants*. Referat wygłoszony na International Forum on Agri-Food Logistics pt.

Efficient Logistics as a Chance of Efficient Consumer Response in the Agri-Food Sector, Poznań. Należy także zaznaczyć, że brała ona udział w komitetach organizacyjnych i naukowych sześciu konferencji krajowych. Reasumując, zarówno ze względu na ilość jak i jakość wystąpień oraz udział w organizacji takich imprez, aktywność konferencyjną dr inż. D. Czerwińskiej-Kayzar należy uznać za znaczną.

W okresie dotychczasowej aktywności zawodowej Kandydatka uczestniczyła w pięciu krótkoterminowych stażach zagranicznych w Czechach, Hiszpanii, Niemczech i Wielkiej Brytanii, co można uznać za spełnienie minimalnego wymogu aktywności międzynarodowej.

Kandydatka posiada także duże zasługi na polu dydaktycznym. Jest autorką lub współautorką trzech podręczników z podstaw rachunkowości, rachunkowości finansowej oraz agrobiznesu. Jest autorką materiałów dydaktycznych oraz planu i programu nauczania na kierunku Finanse i Rachunkowość. Prowadzi także wielostronną działalność dydaktyczną na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu, nauczając takie przedmioty jak: Finanse przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, Finanse gospodarstw rolnych, Księgowość małej firmy, Podstawy finansów i rachunkowości, Rachunkowość zarządcza, Analiza finansowa.

Dotychczas wypromowała 76 licencjatów na kierunku *Finanse i Rachunkowość* oraz była promotorem 45 prac magisterskich. Bez wątplenia cała działalność dydaktyczna dr inż. D. Czerwińskiej-Kayzar zasługuje na wyróżnienie, gdyż jest ona doświadczonym i nowatorskim dydaktykiem akademickim.

Kandydatka ma także osiągnięcia w zakresie popularyzacji wiedzy. Dotychczas opublikowała 37 artykułów popularno-naukowych oraz różnego rodzaju poradników z zakresu rachunkowości, finansów i przedsiębiorczości. Prowadziła też szkolenia dla praktyków z wymienionych dziedzin. Uznaję więc, że posiada zasługi w propagowaniu wiedzy ekonomicznej w środowisku rolniczym.

Dr inż. D. Czerwińska-Kayzer posiada też zasługi organizacyjne na rzecz macierzystej Uczelni oraz środowiska zawodowego. W latach 2004-2008 była członkiem Senatu Akademickiego ówczesnej Akademii Rolniczej w Poznaniu, była również członkiem wielu komisji senackich i wydziałowych w różnych okresach oraz członkiem Rady Katedry.

Reasumując ocenę aktywności naukowo-badawczej, promowanie wiedzy w postaci referatów na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych oraz dorobek dydaktyczny, popularyzatorski i organizacyjny dr inż. Doroty Czerwińskiej-Kayzer stwierdzam, że posiada ona wystarczające doświadczenie uprawniające do prowadzenia i

kierowania pracami naukowo-badawczymi w ramach grantów badawczych, znaczną aktywność konferencyjną, akceptowalne doświadczenie we współpracy międzynarodowej, wyróżniające doświadczenie i zasługi na polu dydaktycznym oraz zasługi na polu popularyzacji wiedzy z zakresu finansów i przedsiębiorczością także zasługi w działalności organizacyjnej.

5. Konkluzja

Biorąc pod uwagę oceny sformułowane w poszczególnych częściach mojej recenzji stwierdzam, że dr inż. Dorota Czerwińska-Kayzer jako swoje główne osiągnięcie naukowe przedstawiła monografię naukową pt. „Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej”. Jej szczegółową ocenę zawarłem w 2 punkcie recenzji. Tutaj jedynie powtórzę, że według mojej oceny zarówno w warstwie teoretycznej jak i przede wszystkim empirycznej praca ta wnosi znaczny wkład własny Autorki w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, a tym samym spełnia wymogi sformułowane w art. 219 ust. pkt. 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r.

Pozostały dorobek naukowy Kandydatki jest bardzo obszerny i różnorodny. Obejmuje on różne aspekty finansowe funkcjonowania sektora rolno-spożywczego a także jego aspekty biologiczne i technologiczne i organizacyjne. Dorobek ten w wielu elementach wspiera moją pozytywną ocenę dorobku naukowego Kandydatki jako znacznego wkładu w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse.

Stwierdzam, że Kandydatka posiada wystarczające doświadczenie uprawniające do prowadzenia i kierowania pracami naukowo-badawczymi w ramach grantów badawczych, wykazała się znaczną aktywnością konferencyjną, posiada akceptowalne doświadczenie we współpracy międzynarodowej oraz wyróżniające doświadczenie i zasługi na polu dydaktycznym a także zasługi na polu popularyzacji wiedzy z zakresu finansów i przedsiębiorczością także zasługi w działalności organizacyjnej na rzecz macierzystej Uczelni.

Reasumując uważam, że dr inż. Dorota Czerwińska-Kayzer spełnia kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia popieram wniosek **dr inż. Doroty Czerwińskiej-Kayzer** o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.